

Resolució de 23 de març de 2015, d'impuls de la política institucional de promoció de l'accés obert a la literatura científica que es genera des de les diferents entitats i centres del sistema sanitari públic de Catalunya

La revolució digital ha canviat radicalment la forma de difondre la informació científica. Actualment, gairebé totes les publicacions que s'elaboren estan disponibles en línia. L'accés a aquesta informació és essencial per a la recerca, la innovació i per salvaguardar el patrimoni científic, que haurà de ser adequadament conservat per a les properes generacions.

La voluntat de promoure l'accés lliure, permanent i gratuït als recursos derivats de la producció científica o acadèmica, sense barreres econòmiques ni restriccions derivades dels drets del *copyright*, ha propiciat l'elaboració d'una política d'accés obert (AO) a la informació, amb l'objectiu d'afavorir l'accessibilitat, la visibilitat i l'impacte de la recerca científica.

Per aquests motius, el Departament de Salut té la voluntat de promoure la producció científica en accés obert, recollint el compromís social avalat per les declaracions d'àmbit internacional de suport i de reconeixement del valor de l'accés obert a la literatura científica, i seguint les recomanacions de la Llei 14/2011, d'1 de juny, de la ciència, la tecnologia i la innovació, així com les de la Comissió Europea.

Concretament, la voluntat del Departament de Salut és la de promoure l'accés obert al coneixement que es genera des de les diferents entitats i centres que formen el sistema sanitari públic de Catalunya.

En aquest sentit, des del Departament de Salut es vol impulsar una política institucional de promoció de l'accés obert, permanent i gratuït als recursos digitals derivats de la producció científica, per tal d'incrementar la visibilitat, l'impacte i el reconeixement de la recerca científica i de la mateixa institució, i entre els objectius de la qual hi ha la creació del repositori institucional d'accés obert a la literatura científica produïda pels professionals, personal investigador i docents que presten serveis en les entitats i centres del sistema sanitari públic de Catalunya, sota la denominació de *Scientia, Dipòsit d'Informació Digital del Departament de Salut*.

En virtut de tot el que s'ha exposat, en ús de les competències que m'atribueix la Llei 13/2008, del 5 de novembre, de la presidència de la Generalitat i del Govern,

RESOLC:

1. Aprovar el document *Impuls de la política institucional de promoció de l'accés obert a la literatura científica que es genera des de les diferents entitats i centres del sistema sanitari públic de Catalunya*, que s'incorpora com a annex a aquesta Resolució.

2. Proposar, des del Departament de Salut, l'aprovació d'un acord del Govern de la Generalitat per crear el repositori institucional *Scientia, Dipòsit d'Informació Digital del Departament de Salut*, com a plataforma digital d'accés obert a la literatura científica produïda pels professionals, personal investigador i docents que presten serveis en les entitats i centres del sistema sanitari públic de Catalunya.

El conseller de Salut

Boi Ruiz i García

Barcelona, 23 de març de 2015

ANNEX

Impuls de la política institucional de promoció de l'accés obert a la literatura científica que es genera des de les diferents entitats i centres del sistema sanitari públic de Catalunya

1. Introducció

La revolució digital ha canviat radicalment la forma de difondre la informació científica. Actualment, gairebé totes les publicacions que s'elaboren estan disponibles en línia. L'accés a aquesta informació és essencial per a la recerca, la innovació i per salvaguardar el patrimoni científic, que haurà de ser adequadament conservat per a les properes generacions.

La voluntat de promoure l'accés lliure, permanent i gratuït als recursos derivats de la producció científica o acadèmica, sense barreres econòmiques ni restriccions derivades dels drets del *copyright*, ha propiciat l'elaboració d'una política d'accés obert (AO) a la informació, amb l'objectiu d'afavorir l'accessibilitat, la visibilitat i l'impacte de la recerca científica.

Per aquests motius, el Departament de Salut té la voluntat de promoure la producció científica en accés obert seguint les recomanacions de la Llei 14/2011, d'1 de juny, de la ciència, la tecnologia i la innovació, i impulsar una política institucional d'accés obert als recursos digitals derivats de la producció científica que es genera des de les diferents entitats i centres del sistema sanitari públic de Catalunya.

2. Context

2.1. La comunicació científica

El compromís d'una institució de fer visible la producció dels seus professionals respon a la finalitat de recollir els continguts digitals generats per l'activitat investigadora dels membres d'un col·lectiu o d'una comunitat, i facilitar-ne la gestió i difusió, incloent la seva preservació, organització, accés i distribució.

Per dur a terme aquest compromís, s'hauran d'implantar eines que ho facin possible i establir polítiques per al seu ús i dipòsit, i es requerirà la implicació de diferents estaments per al seu desenvolupament –des del personal de suport (bibliotecaris, serveis d'informació i personal tècnic informàtic) fins als investigadors i gestors de l'organització. Una participació eficaç de totes les parts integrants permetrà que el repositori sigui una realitat i esdevingui la part visible, la plasmació de la producció científica i acadèmica de la institució.

2.2. Declaracions i iniciatives d'accés obert a la comunitat científica

A escala internacional, hi ha un compromís social, avalat per les declaracions que han realitzat diferents institucions, sobre la definició de l'accés obert a la producció científica (*open access*).

Les quatre declaracions més importants i de referència obligada sobre aquest tema són:

- la Declaració de Budapest (Budapest Open Access Initiative, BOAI) (2002);
- la Declaració de Bethesda (2003);
- la Declaració de Berlín (2003), i
- la Declaració de l'Alhambra sobre accés obert en els països del sud d'Europa (2010).

La Declaració de Budapest defineix l'accés obert com el lliure accés a la literatura científica a través d'Internet, respectant les lleis de *copyright* existents, l'única limitació quant a la reproducció i distribució i l'únic paper dels drets d'explotació en aquest àmbit hauria de ser donar als autors el control sobre la integritat dels seus treballs i el dret de ser reconeguts i citats adequadament. I la Declaració de Bethesda hi afegeix la necessitat de disposar de forma immediata d'una còpia en format electrònic dels treballs per poder facilitar-ne l'accés obert.

A partir d'aquestes declaracions se n'han emès d'altres per grups de treball, societats professionals o institucions internacionals. Aquestes declaracions són de suport i de reconeixement del valor de l'accés obert de la literatura científica, tant com a via de difusió del coneixement i de l'augment de l'impacte de recursos digitals, com pel valor que té la seva preservació mitjançant els repositoris, i perquè la seva gestió recaigui en la mateixa institució (gestió, difusió i manteniment dels fitxers).

La col·laboració de les diferents parts implicades en la creació i el manteniment d'un repositori institucional és essencial per facilitar l'accés universal a la producció científica i acadèmica de la mateixa institució, a més de la gran importància que representa poder preservar en el temps els continguts dipositats en els repositoris.

2.3. Accés obert a la Comissió Europea

- Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell i al Comitè Econòmic i Social Europeu sobre la informació científica en l'era digital. Accés, difusió i preservació. COM (2007) 56 final.

http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/communication-022007_en.pdf

En aquest document s'assenyala la importància de l'accés, la difusió i la preservació de la informació científica. Al mateix temps, vol impulsar un programa d'actuacions al seu voltant.

- Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell i al Comitè Econòmic i Social Europeu i al Comitè de les Regions. Vers un millor accés a la informació científica: impulsar els beneficis de les inversions públiques en investigació. COM (2012) 401 final.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0401:FIN:ES:PDF>

La Comissió Europea exposa en aquesta comunicació els objectius de la política d'accés obert a la investigació produïda a Europa, que estan encaminats a facilitar un accés més ràpid als documents i a les dades científiques als investigadors i a les empreses amb vista a l'aprofitament dels resultats de la investigació finançada amb fons públics. D'aquesta forma es pretén impulsar la capacitat d'innovació europea i aconseguir per als ciutadans un accés més ràpid als avenços científics.

- 7è Programa marc d'investigació (7PM) de la Comissió Europea (2008)
http://ec.europa.eu/research/press/2008/pdf/decision_grant_agreement.pdf
http://ec.europa.eu/research/press/2008/pdf/annex_1_new_clauses.pdf

Es posa en marxa l'*Open Access Pilot*. En virtut d'aquest programa pilot, els beneficiaris de subvencions de les àrees temàtiques de medi ambient, energia, salut, tecnologia de la informació i comunicació, infraestructura de recerca, ciències socioeconòmiques i ciències socials i humanitats han de dipositar els seus treballs en un repositori institucional o temàtic d'accés obert, i fer-lo accessible a tothom (clàusula 39 del 7PM).

- Reglament (UE) núm. 1291/2013 del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de desembre de 2013, pel qual s'estableix Horitzó 2020, programa marc d'investigació i innovació (2014-2020) i pel qual es deroga la Decisió núm. 1982/2006/CE .
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:347:0104:0173:ES:PDF>

L'article 18 garanteix l'accés obert a les publicacions científiques de recerca finançades amb fons públics, dins del programa marc Horitzó 2020.

Altres documents:

- ERC Scientific Guidelines for Open Access (2007)
http://erc.europa.eu/sites/default/files/document/file/erc_scc_guidelines_open_access.pdf
- Open Access Guidelines for researchers funded by the ERC (revisió d'octubre de 2013)
http://erc.europa.eu/sites/default/files/document/file/ERC_Open_Access_Guidelines-revised_2013.pdf
- European Research Advisory Board. Scientific publication: policy on open access (2006)
http://ec.europa.eu/research/eurab/pdf/eurab_scipub_report_recomm_dec06_en.pdf

- Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social Europeu i al Comitè de les Regions. Dades obertes: un motor per a la innovació, el creixement i la governança transparent. COM (2011) 882 final.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0882:FIN:ES:PDF>

2.4. Llei de la ciència, la tecnologia i la innovació i Llei d'investigació biomèdica

La Llei 14/2011, d'1 de juny, de la ciència, la tecnologia i la innovació, dedica el títol III a l'impuls de la investigació científica i tècnica, la innovació, la transferència de coneixement, la difusió i la cultura científica, tecnològica i innovadora.

Dins d'aquest títol III, el capítol II té com a objecte la transferència i difusió dels resultats de l'activitat de recerca, desenvolupament i innovació i cultura científica, tecnològica i innovadora; es promou que des de les administracions públiques es fomenti la valoració, la protecció i la transferència de coneixement.

Dins d'aquest capítol II es troba l'article 37, sobre difusió en accés obert, que preveu el següent:

«Article 37. Difusió en accés obert.

»1. Els agents públics del Sistema Espanyol de Ciència, Tecnologia i Innovació impulsen el desenvolupament de repositoris, propis o compartits, d'accés obert a les publicacions del seu personal de recerca, i estableixen sistemes que permetin connectar-los amb iniciatives similars d'àmbit nacional i internacional.

»2. El personal de recerca l'activitat investigadora del qual estigui finançada majoritàriament amb fons dels pressupostos generals de l'Estat fa pública una versió digital de la versió final dels continguts que li hagin estat acceptats per a publicació en publicacions de recerca seriadades o periòdiques, tan aviat com sigui possible, però com a molt tard dotze mesos després de la data oficial de publicació.

»3. La versió electrònica es fa pública en repositoris d'accés obert reconeguts en el camp de coneixement on s'ha dut a terme la recerca, o en repositoris institucionals d'accés obert.

»4. La versió electrònica pública la poden fer servir les administracions públiques en els seus processos d'avaluació.

»5. El Ministeri de Ciència i Innovació ha de facilitar l'accés centralitzat als repositoris, i la seva connexió amb iniciatives similars nacionals i internacionals.

»6. Això s'entén sense perjudici dels acords en virtut dels quals s'hagin pogut atribuir o transferir a tercers els drets sobre les publicacions, i no és aplicable quan els drets sobre els resultats de l'activitat de recerca, desenvolupament i innovació siguin susceptibles de protecció.»

Consegüentment, els professionals que duguin a terme l'activitat investigadora amb fons públics hauran de fer pública una versió digital de la versió final dels continguts, que

hagin estat acceptats per publicar en publicacions de recerca seriades o periòdiques tan aviat com sigui possible, amb un termini màxim de temps de dotze mesos després de la data oficial de la seva publicació.

D'altra banda, la Llei 14/2007, de 3 de juliol, d'investigació biomèdica, en l'article 27.3 del capítol VI del títol II (relatiu a la gestió de la informació), preveu:

«Article 27. Informació sobre els resultats.

[...]

»3. Els investigadors han de fer públics els resultats generals de les recerques una vegada concloses, atenent els requisits relatius a les dades de caràcter personal a què es refereix l'article 5.5 d'aquesta Llei i sense detriment dels corresponents drets de propietat intel·lectual i industrial que es puguin derivar de la recerca.»

2.5. Accés obert a l'Administració de la Generalitat de Catalunya

- Pla de recerca i innovació de Catalunya 2010-2013 (PRI)
<http://www.gencat.cat/pricatalunya>
- Pla estratègic de recerca i innovació en salut 2012-2015
http://canalsalut.gencat.cat/web/.content/home_canal_salut/professionals/recerca/baners/estatics/pla_estrategic_recerca_innovacio_salut_2012-2015.pdf

Del Pla estratègic de recerca i innovació en salut s'han de destacar els eixos i les accions següents:

➤ Eix 2: Invertir eficaçment en la recerca d'excel·lència en salut:

Dins d'aquest eix, es detallen accions que cerquen aconseguir el finançament basat en resultats, la rendició de comptes, l'assoliment de massa crítica, l'augment de professionals de la salut que porten a terme recerca i innovació, i l'increment del lideratge de la recerca i innovació en salut catalanes a escala europea.

Concretament:

2.1 Establir criteris basats en resultats per decidir l'assignació dels fons que la Generalitat de Catalunya destina als instituts i centres de recerca en salut (nou model de polinomi de finançament). El finançament dels centres i instituts de recerca mitjançant un polinomi que tingui en compte entrades o *inputs* (fons i talent captats), sortides o *outputs* (publicacions) i resultats o *outcomes* (translació i transferència portada a terme) es basa en un sistema que persegueix la rendició de comptes i permet garantir la transparència en l'assignació de recursos. A més, incorporant la translació i la transferència (*outcomes*) en el model s'afavoreix la millora assistencial i la generació de riquesa.

2.9 Establir mesures i instruments, conjuntament amb el Servei de Projectes Europeus i Internacionals de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca

(AGAUR), ACCIÓ i l'Oficina de Relacions Internacionals i Cooperació del Departament de Salut, que permetin augmentar la participació i el lideratge de la recerca i la innovació catalanes en les convocatòries de la UE.

L'establiment d'aquestes accions que han de facilitar la participació dels investigadors, dels professionals, dels grups i centres en les convocatòries de recerca i innovació europees (7è Programa marc de recerca i desenvolupament 2007-2013 i Horitzó 2020, 2014-2020) persegueix l'increment del lideratge de la recerca catalana a escala europea, que ha de redundar en un augment de la productivitat científica i, en conseqüència, en una més gran visibilitat tant local com internacional.

➤ Eix 3: Potenciar la BioRegió de Catalunya:

Les accions recollides en aquest eix pretenen contribuir a la configuració d'un entorn amb un sistema potent de recerca, una transferència de coneixement activa i un teixit empresarial emprenedor, fent èmfasi en la visibilitat internacional d'aquest potencial.

Concretament:

3.3. Establir una estratègia de comunicació de la recerca i la innovació de Catalunya que doni visibilitat a tot el sector.

➤ Eix 4: Promoure la translació de coneixement i avaluar l'impacte de la recerca:

El conjunt d'accions d'aquest eix cerca una més gran visibilitat de la recerca i la innovació en salut tant en l'àmbit científic i professional com entre els ciutadans en general.

Concretament:

4.7. Promoure iniciatives de comunicació social de la recerca i la innovació

- Pacte nacional per a la recerca i la innovació (2008-2020) (PNRI)
http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_25250619_1.pdf

Segons el Pla de recerca i innovació de Catalunya, un dels principals compromisos en la recerca de les universitats i els organismes públics és l'impuls, amb la participació de la Generalitat de Catalunya, d'una estratègia sobre gestió de la propietat intel·lectual en les activitats de transferència de coneixement que desplegui les recomanacions de la Comissió Europea.

Una visió àmplia de la transferència de coneixement preveu des de la difusió lliure del coneixement a través de la difusió o els articles científics, a la transferència que es produeix a través de les persones (persones titulades i professorat) que accedeixen a altres organitzacions.

- Decret 119/2014, de 5 d'agost, de reestructuració del Departament de Salut <http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/6681/1368449.pdf>
La Direcció de Serveis del Departament de Salut té, entre les seves funcions, dirigir l'estratègia relativa als fons i recursos d'informació bibliogràfics comuns a tot el sistema sanitari públic que garanteixi l'intercanvi de coneixement dins del sistema i millori la qualitat de les tasques docents, investigadores, de recerca, assistencials i de gestió sanitària dels professionals.

Dins d'aquesta Direcció de Serveis, correspon a la Subdirecció General d'Organització i Serveis impulsar i supervisar la Biblioteca de Ciències de la Salut a Catalunya (BCS).

La BCS, unitat assimilada orgànicament a servei, integra els fons bibliogràfics i la resta de recursos de la informació del Departament de Salut i de les entitats del sector públic majoritari de salut que en depenen, i està oberta al conjunt dels centres del sistema de salut de Catalunya, establint un sistema homogeni de prestació de serveis, d'atenció i de formació, tant presencial com virtual, dirigit als professionals de l'àmbit sanitari.

3. Política institucional d'accés obert del Departament de Salut (DS)

La voluntat del Departament de Salut és promoure l'accés obert al coneixement que es genera des de les diferents entitats i centres del sistema sanitari públic de Catalunya, recollint el compromís social avalat per les declaracions d'àmbit internacional de suport i de reconeixement del valor de l'accés obert a la literatura científica i seguint les recomanacions de la Llei 14/2011, d'1 de juny, de la ciència, la tecnologia i la innovació, així com les de la Comissió Europea.

En aquest sentit, s'impulsa una política institucional d'accés obert, permanent i gratuït als recursos digitals derivats de la producció científica d'aquestes entitats i centres, per tal d'incrementar la visibilitat, l'impacte i el reconeixement de la recerca científica i de la mateixa institució, i que persegueix assolir els objectius següents:

- Promoure l'accés obert des de la xarxa a les publicacions elaborades pels professionals, personal investigador i docents que presten serveis en les entitats i centres del sistema sanitari públic de Catalunya.
- Recomanar als professionals, personal investigador i docents que presten serveis en les entitats i centres del sistema sanitari públic que publiquin els resultats de la seva activitat professional i de recerca en revistes científiques d'accés obert –o en aquelles que permetin als seus autors dipositar una còpia de la seva obra en dipòsits d'accés obert– i/o en dipòsits d'accés obert.
- Impulsar, mitjançant l'elevació d'una proposta d'acord del Govern de la Generalitat, la creació del repositori institucional Scientia, Dipòsit d'Informació Digital del Departament de Salut, plataforma digital d'accés obert a la literatura científica

produïda pels professionals, personal investigador i docents que presten serveis en les entitats i centres del sistema sanitari públic de Catalunya.

- Sol·licitar als professionals, personal investigador i docents que presten serveis a les entitats i centres del sistema sanitari públic de Catalunya, a les entitats i persones beneficiàries d'ajudes o subvencions per a la recerca científica i a totes aquelles entitats i persones amb conveni de col·laboració que dipositin les publicacions de recerca elaborades durant la seva activitat laboral, docent o investigadora, o que hagin estat finançades per l'Administració sanitària pública catalana (articles de revista, presentacions i textos de ponències i comunicacions presentats a congressos i jornades, memòries, informes, monografies i altres documents de caràcter científic o tècnic) al dipòsit Scientia, Dipòsit d'Informació Digital del Departament de Salut.
- Vetllar pels drets d'autor, per la propietat intel·lectual i el dret de confidencialitat de les publicacions dipositades a Scientia, Dipòsit d'Informació Digital del Departament de Salut.
- Vetllar per la integritat de les dades introduïdes.
- Incrementar la visibilitat i la interoperabilitat dels documents amb altres sistemes de recollida i explotació de la producció científica, tant a escala nacional com internacional, d'acord amb el model de referència Open Archival Information System (OAIS) ISO 14721:2003, els protocols OAI-PMH (Open Archives Initiative – Protocol for Metadata Harvesting)), amb l'estàndard internacional de metadades definides pel Dublin Core i les llicències d'accés obert Creative Commons, i proporcionar als documents publicats una URL permanent.
- Preservar i mantenir l'accés perpetu a les publicacions científiques dipositades a Scientia, Dipòsit d'Informació Digital del Departament de Salut.